

ÖLÜ MUAYENESİ VE ÖLÜM BELGESİ DÜZENLEME

Eser BAYRAKTAR¹⁰

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nde hekimlik görevini yerine getiren bütün hekimlerin ölü muayenesi yapma ve ölüm belgesi düzenleme gibi tıbbi işlemlere katılma hususunda sorumluluğu bulunmaktadır. Adli olgularda, ölü muayenesi ve ölüm belgesi düzenleme işlemi pratisyen hekimler ve adli tıp uzmanları tarafından gerçekleştirilmekte olup yasal makamlarca bu durumlarda hekimlerin bilgisine başvurulmaktadır. Bu bölümde, ölü muayenesinin önemli noktaları ve ölüm belgesi düzenlemek için yapılması gereken işlemler hakkında bilgiler sunulması amaçlanmıştır.

ÖLÜ MUAYENESİ

Hekimlerin, hastalıkların tanı ve tedavilerini tanımlamak hususunda sahip olduğu sorumluluklarına ek olarak, ölüm gerçekleştiğinde ölümü belirlemek ve ölüm belgesi düzenlemek de mesleki, etik ve yasal sorumlulukları arasındadır (1). Türkiye'de meydana gelen ölümlerin sayısı 2017 yılında 426 bin 504 kişi iken 2018 yılında bu sayı %0,1 oranında düşüş göstererek 426 bin 106 kişi olmuştur (2). Ölümler; kişilerin mevcut hastalıkları veya yaşam sürelerinin tükenmesi sonucu meydana

gelen doğal ölümler ve dış etkenlerin yol açtığı doğal olmayan ölümler olarak iki kısımda tanımlanmaktadır (1). Ölümünün büyük çoğunluğunu adli nitelikte olmayan doğal ölümler içermektedir (2).

Hekimlerin ölüm olgularında görev ve sorumlulukları kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 215. maddesinde, defin ruhsatı ile ilgili işlemlerin süreci açıklanmış ve defin için izin belgesi hazırlanıp yetkili birimlere sunulması koşuluyla cenazenin gömülebileceği, ayrıca ölüm belgesinde ölenin kimliği, adresi, ölüm nedeni, cesedi teslim alanın tespiti ve ölenin gömülmesine izin verildiğinin onaylanmasının gerektiği konu edilmiştir (3,4).

Ölüm belgesinin yerleşim yerlerinde hangi hekim grubu tarafından yapılacağı ile ilgili düzenleme Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 216. maddesinde değişiklik yapılarak bu görevin Türkiye Halk Sağlığı Kurumuna bırakılmıştır (5). Bu değişiklik ile mesai saatleri içerisinde hastane dışında ölüm olay gerçekleştiğinde, cesedin bulunduğu yerdeki belediye, toplum sağlığı merkezi (TSM) ile aile hekimleri arasından yazılan sıraya göre kim bulunursa onun tarafından ölüm belgesi düzenleme işlemi ya-

¹⁰ Adli Tıp Uzmanı, Ordu Adli Tıp Şube Müdürlüğü, eserbayraktar61@gmail.com.

leri gizlemek veya olayın yönünü değiştirmek için yanlış bilgi verme, bazı belgeleri saklama ve göstermek istememe ihtimalleri gibi durumların yaşanması nedeniyle ölümün sadece tıbbi belgeler üzerinden belirlenmenin hatalara neden olabileceği görülmektedir. Bu nedenle, mevcut haliyle uygulanan ölüm belgesi düzenleme işlemi, adli yönden hekimleri ağır sorumluluk altında bırakmakla birlikte, güvenlik riskiyle de karşı karşıya getirebilmektedir.

SONUÇ

Ölüm kararı, bir insanın toplumsal, hukuki, sosyal ve kültürel yaşamının sona ermesi anlamına geldiğinden geri dönüşümsüz sonuçlara neden olabilmektedir. Bu nedenle, ölüm belgesi düzenlenmesi kişinin defni, nakli ve hukuki işlemleri için birçok yönden önemli ve sorumluluk taşıyan bir işlem olduğundan hekimin içinde bulunduğu bir ekip tarafından hizmetin sunulması önemlidir. Ölüm olayı ile ilgili süreç, toplumun tüm değerleri göz önünde bulundurularak, bilimsel kriterlere, hukuka, bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun halde bütünsel bir yaklaşım gösterilmesi gerekmektedir. Ölüm belgesi, farklı kurumların görevlerinin ortaya çıkması sonucu, uygulamada meydana gelebilecek durumlar nedeniyle sürecin bütünlüğü göz önünde tutularak düzenlenmelidir. Türkiye'nin toplumsal yaşamı, kentsel ve kırsal olarak ayrıldığından uygulanacak tek bir yöntemle bütün ülkenin ihtiyaçlarının karşılanması mümkün olmayabilir, bundan dolayı ölüm belgesi düzenleme işi planlanırken coğrafik koşullar, bölge nüfusu, hekim sayısı, ulaşım, kültür, güvenlik gibi yerel koşullara göre düzenleme yapılması gerekmektedir. Temel tıp eğitimi bu konuda yeterli eğitimi sağlamış olsa da ölüm belgesi düzenleyecek hekim ve hekim dışı kişilerin konuyla ilgili tıbbi bilgiler ve teknik bilgiler açısından eğitim verilmesi ve bunun belirli aralıklarla tekrarlanması sağlanmalıdır. Böylece, ölüm belgesi düzenleyecek hekimlerin bu konuda deneyim kazanmış ve eğitim almış kişilerden oluşması hem vakalardaki olası adli durumların dikkatten kaçmasının önüne geçecek hem

de ölüm istatistiklerinin daha doğru tutulmasını sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Ölüm, muayene, ölüm belgesi.

KAYNAKÇA

1. Koç S. (2011). Ölüm nedeni, orijin ve mekanizması. Adli Tıp Ders Kitabı (s. 95-106). İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.
2. TÜİK (2019). Ölüm istatistikleri. (02/07/2019 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30701> adresinden ulaşılmıştır).
3. Koç S, Can M (2011). Ölüm kavramı ve ölü muayenesi. Birinci Basamakta Adli Tıp (s. 18-37). İstanbul. Golden Print: İstanbul Tabip Odası.
4. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu. 06/05/1930 tarih ve 1489 sayılı Resmi Gazete.
5. Mezarlık yerlerinin inşaatı ile cenaze nakil ve defin işlemleri hakkında yönetmelik. 19.01.2010 tarih ve 27467 sayılı Resmi Gazete.
6. Adli Tabiplik ve Ölüm Bildirim Sistemi Nöbetleri (2019). (18/07/2019 tarihinde <http://www.ahef.org.tr/upload/files/d6eb898f-608c-43c1-9ccb-b159eb4a6b46.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
7. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Toplum Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığının 20/09/2016 tarih ve 900 sayılı Ölüm Belgesi Düzenleme ve Adli Nöbet İşlemleri konulu yazısı
8. Aile hekimliği uygulama yönetmeliği. 25.05.2010 tarih ve 27591 sayılı Resmi Gazete.
9. Koç S. (2011). Ölüm olgularında keşif ve otopsi. Adli Tıp Ders Kitabı. (s. 113-127) İ.Ü. Basım ve Yayınevi Müdürlüğü: İ.Ü. Tıp Fakültesi.
10. Hancı Hİ. (2002). Ölüm ve postmortem değişiklikler. Adli Tıp ve Adli Bilimler (s. 285 - 288). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
11. Machado C. (2010) Diagnosis of brain death. *NeurolInt* 2:2.
12. Madea B, Rothschild M. The postmortem external examination: determination of the cause and manner of death. *DtschArzteblInt* 2010;107:575-86.
13. Vij K. Death and its medicolegal aspects (forensic thanatology). *Textbook of Forensic Medicine and Toxicology: Principles and Practice*. 5th edition, 2011;77-99.
14. Smart JL, Kaliszan M. The postmortem temperature plateau and its role in the estimation of time of death. A review. *LegMed (Tokyo)* 2012;14:55-62.
15. Kök AN (2014) Adli ölü muayenesi. Türk ceza adalet sisteminde adli tıp uygulamaları (s. 207 -

- 235). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
16. Afşin H, Karadayı B (2012). Felaket kurbanlarının kimliklendirilmesinde dış kayıtlarının önemi (s.17:31-37). Adli Tıp Bülteni.
  17. 5271 No.lu Ceza Muhakemesi Kanunu 17.12.2004 tarih ve 25673 sayılı Resmi Gazete
  18. Ekizoğlu O, Arıcan N. Yaralar (2011). Koç S, Can M (ed). Birinci basamakta adli tıp (s. 57-73). İstanbul: Golden Print, İstanbul Tabip Odası
  19. Çetin G (2011). Yaralar. Adli tıp ders kitabı (s. 2011:241-281). İ.Ü. Basım ve Yayınevi Müdürlüğü: İ.Ü. Tıp Fakültesi.
  20. Pakiş I (2009). Ani beklenmedik bebek ölümlerinde adli boyut ve ayırıcı tanı yöntemleri (s. 6:23-31). Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine.
  21. Koç S, Pakiş I (2011). Perinatal ve neonatal dönem bebek ölümleri In: Koç S, Can M (ed). Birinci basamakta adli tıp (s. 117-126). İstanbul: Golden Print, İstanbul Tabip Odası.
  22. Celbiş O, Özdemir B (2011). Aile hekimlerinin yasal sorumlulukları. e-Journal of New World Sciences Academy (NWSA). 6:54-61.
  23. Budakoglu İİ, Akgün HS (2008). Sağlık Alanında Veri Toplama: Yakalama-Yeniden Yakalama Yöntemi. Kor Hek 7:75-80.
  24. Okyay P, (2011). Change in Causes of Death Statistics Between Year 2008-2009 in the Practice and Research Hospital of Adnan Menderes University: An Intervention Study. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi (s. 12:10).
  25. Rosenberg HM. Cause of death as a contemporary problem. J HistMedAlliedSci 1999;54:133-53.
  26. Cilingiroglu N (2005). Hacettepe Üniversitesi Erişkin Hastanesindeki 2004 Yılı Ölümünün Değerlendirilmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi (s. 8:307-24).
  27. Shantibala K, Akoijam BS. Death certification in a teaching hospital--a one year review. Indian J Public Health 2009;53:31-3.
  28. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Ölüm Kaydı Bildirim Kullanım Kılavuzu (2019). (18/07/2019 tarihinde <https://www.erbakan.edu.tr/storage/files/department/meramtipfakultesi/editor/KLAVUZLAR/%C3%96%C3%BCm%20Kayd%C4%B1%20Bildirim%20Sistemi.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
  29. Evde Doğal Ölümde Ölü Muayene Raporlarına Genel Bakış (2019) (23.07.2019 tarihinde http://www.ttb.org.tr/kutuphane/defin_ruhsat_rpr.pdf adresinden ulaşılmıştır).